

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläkkeiden ja eräiden muiden etuuksien vuoden 2015 indeksitarkistuksista sekä laeiksi kansaneläkeindeksistä annetun lain 2 §:n ja toimeentulotuesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi laki eläkkeiden ja eräiden muiden etuuksien vuoden 2015 indeksitarkistuksista. Tämän lain mukaisesti kansaneläke- sekä työeläkeindeksejä korotettaisiin pysyvästä lainsäädännöstä poiketen 0,4 prosenttia. Ehdotettu laki koskisi työeläkkeitä sekä työeläkeindeksiin sidottuja muita etuuksia ja euromääriä. Muutos koskisi myös kansaneläkkeitä, takuueläkettä ja muita sellaisia etuuksia, joita tarkistetaan kansaneläkeindeksin perusteella tai jotka ovat muuten sidottuja kansaneläkkeen määrään. Tällaisia muita etuuksia ovat muun muassa vammaisetuudet, rintamalisät, työtömyysturvalain mukainen peruspäiväraha, työmarkkinatuki ja lapsikorotus sekä toimeentulotuki. Esityksen mukainen korotus koskisi myös kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksien määräytymisperusteita, kuten asumistukien omavastuiden ja lääkekorvausten vuotuisen omavastuun rajaa. Esitykseen sisältyy myös ehdotus toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta, jonka mukaisesti

toimeentulotuen perusosan määrän korottamisella turvataan se, että toimeentulotuen perusosan taso nousee pysyvän lainsäädännön määräämän tasokorotuksen mukaisesti.

Ehdotettu indeksitarkistuksia koskeva muutos on tarkoitettu pysyväksi eikä sitä kompensoitaisi muutosta seuraavissa työeläke- ja kansaneläkeindeksien tarkistuksissa. Kansaneläkeindeksistä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi pysyvästi siten, että kansaneläkeindeksin laskemisessa käytettyä jakajaa muutetaan vastaamaan ehdotettua muutosta. Ehdotetuilla muutoksilla pannaan toimeen valtioneuvoston julkisen talouden suunnitelmaa vuosille 2015—2018.

Esitys liittyy valtion vuoden 2015 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2015 alusta. Kansaneläkeindeksin laskemisessa käytettävää jakajaa koskeva muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan kuitenkin vasta vuoden 2016 alusta.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 NYKYTILA	3
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	5
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	6
4 ASIAN VALMISTELU	7
5 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	7
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	8
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	8
1.1 Laki eläkkeiden ja eräiden muiden etuuksien vuoden 2015 indeksitarkistuksista	8
1.2 Laki kansaneläkeindeksistä	8
1.3 Laki toimeentulotuesta	8
2 VOIMAANTULO	8
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	9
LAKIEHDOTUKSET	10
1. Laki eläkkeiden ja eräiden muiden etuuksien vuoden 2015 indeksitarkistuksista	10
2. Laki toimeentulotuesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta	11
3. Laki kansaneläkeindeksistä annetun lain 2 §:n muuttamisesta	12
LIITE	13
RINNAKKAISTEKSTIT	13
2. Laki toimeentulotuesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta	13
3. Laki kansaneläkeindeksistä annetun lain 2 §:n muuttamisesta	14

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

Eläkkeiden indeksiturvan tavoitteena on varmistaa eläkkeelle siirtyvän henkilön aktiivi-ikäiseen tulotasoon nähden kohtuullinen eläkkeen alkumäärä sekä maksussa olevan eläkkeen ostovoiman säilyminen. Työeläkeindeksistä säädetään työntekijän eläkelais- (395/2006; TyEL). Lain 100 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriö antaa asetuksella joka kalenterivuodeksi kaksi indeksilukua. Näistä käytetään nimityksiä palkkakerroin ja työeläkeindeksi. Alkavaa työeläkettä määrätessään eläkelaitos tarkistaa työuran aikaiset palkat ja työtulot palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden tasoon. Palkkakertoimella tarkistaminen eli indeksointi varmistaa, että eläkkeelle siirtyvä saa eläkkeen alkaessa työuran aikaiseen tulotasoonsa suhteutetun eläkkeen. Eläkkeelle siirtymisen jälkeen eläkelaitos tarkistaa maksussa olevan työeläkkeen vuosittain kunkin vuoden tammikuun alussa työeläkeindeksin muutoksen mukaan. Indeksointi työeläkeindeksillä turvaa eläkkeen ostovoiman säilymisen.

Työeläkeindeksiin on sidottu yksityisten alojen työeläkelakien mukaiset maksussa olevat ansio- ja perhe-eläkkeet sekä valtion ja muiden julkisten alojen eläkejärjestelmien mukaiset maksussa olevat ansio- ja perhe-eläkkeet, sotilasvammalain (404/1948) mukaiset eläkkeet sekä luopumiseläkkeet ja luopumisetuet. Työeläkeindeksin mukaisesti tarkistetaan myös Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukainen vuoden- vaihteen yli maksussa oleva kuntoutusraha (lukuun ottamatta 34 §:n mukaista eläkkeensaajan kuntoutusrahaa) sekä ammatillisessa kuntoutuksessa olevan sekä nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärän taso, valtion virkamieslain (750/1994) mukainen toistuva

korvaus, tapaturmavakuutuslain (608/1948), sotilastapaturmalain (1211/1990), liikennevakuutuslain (279/1959), potilasvahinkolain (585/1986) ja ympäristövahinkovakuutuksesta annetun lain (81/1998) mukaiset maksussa olevat etuudet.

Kansaneläkeindeksistä säädetään kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001; KE-indeksilaki). KE-indeksilain mukaan kansaneläkelain mukaiset etuudet ja niiden määräytymisperusteet on sidottu hintatason muutoksiin. Rahamäärät tarkistetaan kunkin vuoden alusta samassa suhteessa kuin kansaneläkeindeksin pisteluku on muuttunut siitä kansaneläkeindeksin pisteluvusta, jonka mukaisina nämä rahamäärät on määriteltävä laissa. Maksettavat etuudet tarkistetaan samassa suhteessa kuin kansaneläkeindeksin pisteluku on muuttunut etuutta määrättäessä voimassa olleesta pisteluvusta. Kansaneläkeindeksin pisteluku määritetään vuosittain lokakuussa Kelassa. Kansaneläkeindeksin pisteluku lasketaan jakamalla edellisen vuoden kolmannen neljänneksen kuukausien elinkustannusindeksin pistelukujen keskiarvo luvulla 1,16.

Kansaneläkkeisiin, perhe-eläkkeisiin ja kansaneläkkeen lapsikorotukseen tehdään indeksitarkistus tammikuun alussa. Kansaneläkelain lisäksi eräisiin muihin etuuslakeihin on otettu erikseen säännös siitä, että laissa olevia rahamääriä tarkistetaan siten kuin KE-indeksilaissa säädetään tai että etuuden määrä määräytyy kansaneläkkeen määrän perusteella. Näin ollen kansaneläkelain voimaantulosta annetun lain (569/2007) mukaiset eläkkeet, takuueläkkeestä annetun lain (703/2010) mukainen takuueläke, vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) mukaiset vammaisetuudet, rintamasotilaseläkelain (119/1977) mukainen rintamalisä ja ylimääräinen rintamalisä sekä ulkomaille mak-

settavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) mukainen rintamalisä tarkistetaan kansaneläkeindeksin muutosta vastaavasti.

Työttömyysturvaan kuuluvia etuuksia tarkistetaan kansaneläkeindeksin perusteella. Kansaneläkeindeksin muutosten perusteella tehdään indeksitarkistus työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisen peruspäivärahan, muutosturvalisän sekä työmarkkinatuen ja lapsikorotuksen määrään. Peruspäivärahan suuruus vaikuttaa osittain myös ansiopäivärahaan. Työttömyysturvan koulutusetuuksien sekä vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen suuruus on sidottu työttömyyspäivärahan määrään.

Kansaneläkkeen määrään sidottuja etuuksia ovat sotilasavustuslain (781/1993) mukainen sotilasavustuksen perusavustus ja toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukainen toimeentulotuen perusosa. Niiden määrää tarkistetaan kansaneläkeindeksin muutosta vastaavasti samoin kuin maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) mukaista sukupolvenvaihdoseläkkeen täydennysosaa sekä maatalousyrittäjän luopumistuesta annetun lain (1293/1994) ja maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) mukaista luopumistuen täydennysosaa.

Eläkkeensaajalle maksettavan eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) mukaiset asumiskustannusten omavastuut sekä tulo- ja omaisuusrajat tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksin pisteluvun muutoksen mukaisesti. Yleisen asumistuen osalta yleisestä asumistuesta annettavan uuden lain on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2015 alusta. Myös tässä uudessa laissa perusomavastuuosuuksien laskennassa käytettävät rahamäärät sekä hoitomenonormit on sidottu kansaneläkeindeksiin.

Sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaisen lääkekorvauksen vuotuisen omavastuun määrä on sidottu kansaneläkeindeksiin samoin kuin sairauspäivärahan vähimmäismäärä, vanhempainpäivärahojen vähimmäismäärä ja erityishoitorahan vähimmäismäärä. Myös Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukainen ammatillisessa koulutuksessa olevan kuntoutujan työtulojen yh-

teensovituksessa sovellettava tulo- ja kuntoutusrahan vähimmäismäärä on kansaneläkeindeksiin sidottu sairauspäivärahan vähimmäismäärän suuruinen. Vuoden 2016 loppuun asti voimassa olevan työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämistä annetun lain (738/2009) mukaiset ansaintarajan rahamäärät on myös sidottu kansaneläkeindeksiin.

Lapsilisälain (796/1992) mukaiset lapsilisät on sidottu kansaneläkeindeksiin. Lapsilisiin ei kuitenkaan tehdä kansaneläkeindeksin mukaista tarkistusta vuosina 2013—2015. Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1996/1128) mukaiset kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hoitoraha ja hoitolisä sekä osittainen hoitoraha ja joustava hoitoraha on myös sidottu kansaneläkeindeksiin. Sen sijaan edellä tarkoitettussa laissa olevat tulo- ja yksityisen hoidon tuen hoitoraha ja joustava hoitoraha on myös sidottu kansaneläkeindeksiin. Sen sijaan edellä tarkoitettussa laissa olevat tulo- ja yksityisen hoidon tuen hoitoraha ja joustava hoitoraha on myös sidottu kansaneläkeindeksiin.

Opintotuen opintorahat on sidottu kansaneläkeindeksiin 1 päivästä elokuuta 2014 alkaen. Opintorahojen euromäärissä indeksien vaikutus otetaan huomioon muista etuuksista poikkeavalla tavalla ja vuoden 2015 pistelukua käytettäisiin aikavälillä 1.8.2015—31.7.2016. Opintorahan määrien tarkistamisesta kunkin lukuvuoden alusta säädetään tarkemmin opintotukilain (65/1994) 11 §:n 7 momentissa.

Oikeusministeriö tarkistaa asetuksella vuosittain ulosottoaossa (705/2007) säädetyn ulosotossa sovellettavan velallisen suojaosuuden määrän sekä yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993) tarkoitettua velallisen lisäsuoritusvelvollisuuden perusteena olevan rahamäärän siten kuin KE-indeksilaisissa säädetään.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) mukaisen maksukaton rahamäärää sekä omaishoitajan vapaan ajalta annettavia palveluja koskevaa maksun enimmäismäärää tarkistetaan joka toinen vuosi kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Vastaavalla tavalla tarkistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa asetuksessa (912/1992) olevia rahamääriä. Edellä mainittuja rahamääriä tarkistettiin viimeksi 1.1.2014 lukien.

Toimeentulotukilaisissa tarkoitettua toimeentulotuen perusosa kattaa lain 7 a §:ssä maini-

tut tavanomaiset ja välttämättömään toimeentuloon liittyvät menot. Perusosalla katettaviin menoihin kuuluvat ravintomenot, vaatemenot, vähäiset terveydenhuoltomenot sekä henkilökohtaisesta ja kodin puhtaudesta, paikallisliikenteen käytöstä, sanomalehden tilauksesta, televisioluvasta, puhelimen käytöstä ja harrastus- ja virkistystoiminnasta aiheutuvat menot sekä vastaavat muut henkilön ja perheen jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot. Perusosan suuruudesta säädetään toimeentulotuesta annetun lain 9 §:ssä. Laissa on vahvistettu yksin asuvan aikuisen henkilön ja yksinhuoltajan perusosan määrä kuukautta kohden. Muiden kotitalouteen kuuluvien henkilöiden ja alaikäisten lasten perusosat on vahvistettu prosentteina aikuisen henkilön perusosasta.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitus on julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2015—2018 päättänyt, että vuonna 2015 kansaneläke- sekä työeläkeindeksiin tehdään 0,4 prosentin korotus. Tällöin myös niihin sidotut etuudet ja muut rahamäärät nousevat eläkeindeksien korotusta vastaavasti. Korotus toteutettaisiin korottamalla vuoden 2015 alusta voimaan tulevia kansaneläke- sekä työeläkeindeksin pistelukuja 0,4 prosenttia vuoden 2014 pisteluvuista vuoden 2015 ajan voimassa olevalla lailla. Korotus vastaa työmarkkinakeskusjärjestöjen syksyllä 2013 työllisyys- ja kasvusopimuksessa sopimaa palkankorotusten tasoa.

Ehdotettua lakia sovellettaisiin kaikkiin kansaneläke- ja työeläkeindeksiin sidottuihin etuuksiin. Lakia sovellettaisiin myös kansaneläkkeen tai työeläkkeen määrään muulla tavoin sidottuihin etuuksiin, joita ovat muun muassa tapaturmavakuutuslain sekä liikennevakuutuslain mukaiset etuudet, takuueläke, vammaisetuudet, rintamalisät, työttömyysturvalain mukainen peruspäiväraha, työmarkkinatuki ja lapsikorotus sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukainen vähimmäismäärä. Esitys koskisi myös kansaneläke- ja työeläkeindeksiin sidottuja vuo-

sittain eläkeindekseillä tarkistettavia etuuksien määräytymisperusteita sekä rahamääriä, kuten asumistukien omavastuiden ja hoitomenonormien sekä lääkekorvausten vuotuisen omavastuun rajaa.

Ehdotettu muutos koskisi myös toimeentulotuen perusosaa. Toimeentulotuen perusosaa ehdotetaan kuitenkin samassa yhteydessä korotettavaksi vuonna 2015. Toimeentulotuen perusosaan erikseen tehtävä määrän korotus toteuttaisi yhdessä ehdotetun indeksikorotuksen kanssa 1,1 prosentin korotuksen toimeentulotuen perusosaan. Perusosan korotus toteutuisi näin ollen tosiasiallisesti täysimääräisesti myös vuonna 2015. Ehdotuksen mukaan yksin asuvan aikuisen perusosa nousisi 485,50 euroon. Muutoksen toteuttaminen toimeentulotuen perusosan osalta määrää korottamalla on tarpeen, jotta kansaneläkeindeksin tarkistaminen olisi myös jatkossa mahdollista yhtä kansaneläkeindeksin pistelukua käyttämällä. Lapsilisien osalta indeksitarkistus jätetään kokonaan tekemättä aiemmin säädetyn mukaisesti vuonna 2015 (Laki lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta ja 21 §:n väliaikaisesta muuttamisesta 713/2012).

Niissä laeissa, joiden mukaisia etuuksia on sidottu kansaneläke- tai työeläkeindeksiin, on viittaussäännös kansaneläkeindeksiä koskevaan erilliseen lakiin tai työntekijän eläkelain 98 § tai 100 §:ään. Muutokset toteutettaisiin siten, että vuodelle 2015 ehdotettu indeksikorotus toteutettaisiin toimeenpanossa vakiintuneen menettelyn mukaisesti. Sikäli kuin muualla laissa tai asetuksessa on viittauksia kansaneläkeindeksin pistelukua koskien nykyiseen kansaneläkeindeksistä annettuun lakiin tai työeläkeindeksin pisteluvun osalta työntekijän eläkelakiin, näiden viittausten katsottaisiin vuonna 2015 koskevan tätä vuoden 2015 indeksitarkistuksista annettua lakia. Kansaneläke- tai työeläkeindeksien määräytymisperusteet, eläkeindeksiin sidottujen eläkkeiden, muiden etuuksien, rahamäärien ja etuuksien määräytymisperusteiden tarkistamisen menettely sekä indeksien laskemistekniikka säilyisivät muutoin sisällöllisesti ennallaan.

Ehdotettuja vuoden 2015 muutoksia ei ole tarkoitus kompensoida myöhemmin vaan muutos on tarkoitettu pysyväksi. Seuraavan vuoden työeläkeindeksi lasketaan ketjutta-

malla edellisen vuoden pisteluvun tarkasta arvosta. Ehdotetun muutoksen pysyvyys toteutuu työeläkeindeksin osalta tästä laskentamenetelmästä johtuen automaattisesti, kun indeksiä kerran alennetaan. Kansaneläkeindeksin pisteluku lasketaan jakamalla edellisen vuoden kolmannen neljänneksen kuukausien elinkustannusindeksin pistelukujen keskiarvo luvulla 1,16. Kansaneläkeindeksin pysyvää muutosta varten tulisi kansaneläkeindeksin määrittämisessä käytettävä ja laissa oleva jakaja 1,16 muuttaa arvoon 1,168. Tämä kansaneläkeindeksistä annetun lain muuttamista koskeva kohta tulisi voimaan vuoden 2016 alusta lukien.

3 Esityksen vaikutukset

Ehdotetun muutoksen mukaan sekä kansaneläke- että työeläkeindekseihin tehtäisiin 0,4 prosentin korotus vuonna 2015. Tällöin myös näihin indekseihin sidotut etuudet ja muut rahamäärät nousisivat eläkeindeksien korotusta vastaavasti. Alennettu indeksikorotus ei koskisi palkkakertoimeen sidottuja rahamääriä.

Pysyvän lainsäädännön mukaan työeläkeindeksiin sidottuja eläkkeitä ja muita etuuksia olisi pitänyt korottaa vuonna 2015 arviolta 1,1 prosenttia ja kansaneläkeindeksiin sidottuja eläkkeitä ja muita etuuksia 1,1 prosenttia. Ehdotuksen mukaisesta työeläkeindeksiin ja kansaneläkeindeksiin sidottujen eläkkeiden ja muiden etuuksien 0,4 prosentin korotuksesta aiheutuu yhteensä noin 130 miljoonan euron kustannukset. Ehdotuksen arvioidaan säästävän pysyvän lainsäädännön mukaisiin korotuksiin verrattuna vuonna 2015 eläke- ja muita etuusmenoja yhteensä 230 miljoonaa euroa siten, että yksityisen sektorin menot pienenevät 104 miljoonaa euroa, valtion menot noin 91 miljoonaa euroa ja kuntien menot noin 34,1 miljoonaa euroa. Poikkeuksellisen indeksitarkistuksen nettomääräinen vaikutus julkiseen talouteen on kuitenkin edellä selostettua pienempi, koska myös verotulot vähenevät. Ehdotus pienentää veronalaisten eläke- ja etuustulojen verotuloja noin 50 miljoonalla eurolla.

Valtion ansioverotulojen arvioidaan vähenevän noin 11 miljoonalla eurolla, josta yleisradioveron osuus on miljoona euroa.

Seurakuntien verotulojen arvioidaan vähenevän noin 2 miljoonalla eurolla ja sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksun tuoton noin 3 miljoonalla eurolla. Kunnallisveron arvioidaan vähenevän noin 34 miljoonalla eurolla. Ehdotuksella on vaikutusta kuntatalouteen lisäksi kuntien eläkemenojen ja kuntien rahoittamien lastenhoidon tukien kautta, joiden arvioidaan alenevan 2,6 miljoonaa euroa.

Ehdotettu muutos pienentää lisäksi yksityisen sektorin eläke- ja etuusmenoja yhteensä noin 104 miljoonaa euroa, josta TyEL-järjestelmän osuus on 97 miljoonaa euroa. Yksityisen sektorin eläke- ja etuusmenojen kustannukset ovat työnantajien ja vakuutettujen rahoittamia, joten muutoksella ei tältä osin ole vaikutusta julkisen talouden menoihin. Tapaturma- ja liikennevakuutusetuuksien menot alenisivat noin 3 miljoonaa euroa. Valtion eläkemenojen arvioidaan alentuvan ehdotuksen johdosta 32,3 miljoonaa euroa. Kuntien eläkemenot alenisivat noin 31,5 miljoonaa euroa. Lisäksi merimieseläkemeno, yrittäjien ja maatalousyrittäjien eläkemenot sekä maatalouden luopumistuet alenisivat yhteensä 15,1 miljoonaa euroa, joista valtion osuus olisi 14,4 miljoonaa euroa. Muiden eläkkeiden (Kelan, Suomen Pankin, seurakuntien, Ahvenanmaan maakunnan) menot alenisivat 2,4 miljoonaa euroa. Ehdotuksen arvioidaan alentavan yksityisen sektorin työeläkejärjestelmässä työeläkemaksun korotusta arviolta 0,1 prosenttiyksikköä. Vaikutukset työeläkemenoihin ja -maksuihin pienenevät pidemmällä aikavälillä ja vuoteen 2050 mennessä vaikutukset ovat lähes poistuneet.

Valtion rahoittamat kansaneläkemeno alenisivat vuonna 2015 ehdotuksen johdosta 16 miljoonaa euroa, takuueläkemeno 1,0 miljoonaa euroa, Kelan perhe-eläkkeet ja lapsikorotukset 0,3 miljoonaa euroa, vammaisetuudet 4,1 miljoonaa euroa, työttömyysturvamenot 20,2 miljoonaa euroa, yleisen asumistuen menot 1,5 miljoonaa euroa, opintorahat 1,7 miljoonaa euroa ja sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahat 0,9 miljoonaa euroa. Muut valtion rahoittamat etuudet (sotilasavustukset, sotilasvammakorvaukset ja rintamalisät) alenisivat 0,5 miljoonaa euroa. Lääkkeiden lisäkorvausrajan alentuessa, lääkekorvausten arvioidaan vastaavasti li-

sääntyvän 0,7 miljoonaa euroa ja myös eläkkeensaajien asumistukimenojen arvioidaan lisääntyvän 0,5 miljoonaa euroa.

Ehdotettu korotus nostaisi työmarkkinatuen peruspäivärahaa kuukausitasolla 3,01 euroa vuonna 2015. Erotus pysyvän lainsäädännön mukaiseen indeksikorotukseen olisi peruspäivärahan osalta arviolta 4,73 euroa. Kansaneläkkeen osalta korotus olisi 2,72 euroa kuukaudessa ja erotus pysyvän lainsäädännön mukaiseen indeksikorotukseen 4,28 euroa. Takuueläke nousisi 3,19 euroa kuukaudessa ja erotus olisi 5,02 euroa.

Ehdotuksen mukaiset vuoden 2015 alennetut indeksikorotukset olisivat myös vuoden 2016 kansaneläke- ja työeläkeindeksien korotusten laskennan pohjalla ja alennetut indeksikorotukset jäisivät siten pysyvästi voimaan. Perusturvaetuudet, toimeentulotuen perusosaa lukuun ottamatta, sekä maksussa olevat ansiosidonnaiset eläkkeet ja muut ansiosidonnaiset etuudet tulisivat näin ollen jatkossakin olemaan nykyisen pysyvän lainsäädännön tasoon verrattuna alemmalla tasolla. Sen sijaan vuonna 2015 ja sen jälkeen alkaviin työeläkkeisiin ehdotuksella ei ole vaikutusta.

Ehdotetut korotukset toteutettaisiin normaalien indeksitarkistusten yhteydessä, joten niistä ei aiheutuisi ylimääräisiä toimeenpanokustannuksia viranomaisissa.

Toimeentulotuen perusosan korotus toteutuisi ehdotetun 0,4 prosentin indeksikorotuksen ja toimeentulotuen perusosan määrää

koskevan korotuksen yhteisvaikutuksesta 1,1 prosentin suuruisena vuonna 2015.

4 Asian valmistelu

Esitys perustuu valtioneuvoston keväällä 2014 tekemään julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2015—2018. Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmisteluun ovat osallistuneet myös valtiovarainministeriö, Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus ja Keva.

Valmistelussa on kuultu keskeisiä työmarkkinajärjestöjä. Palkansaajajärjestöt ovat valmistelun aikana katsoneet, että poikkeuksellinen indeksitarkistus olisi pitänyt toteuttaa määräaikaisena siten, että taloudellisen tilanteen parantuessa ehdotetun muutoksen vaikutus kompensoitaisiin ja indeksien suuruus korotettaisiin aiemmalle tasolle.

Esityksestä ei ole erikseen pyydetty lausuntoja, koska asian valmistelun yhteydessä on kuultu asian kannalta keskeisiä tahoja.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2015 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Esitys liittyy hallituksen esitykseen laiksi yleisestä asumistuesta ja eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain muuttamisesta, jossa mainitut rahamäärät sidotaan pääasiallisesti kansaneläkeindeksiin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki eläkkeiden ja eräiden muiden etuuksien vuoden 2015 indeksitarkistuksista

1 §. Pykälässä säädettäisiin vuonna 2015 käytettävästä kansaneläkeindeksin pisteluvusta. Pykälää sovellettaisiin kansaneläkeindeksin määräytymisen ja antamisen osalta vuonna 2015 kansaneläkeindeksistä annetun lain sijaan. Kansaneläkeindeksin soveltamisessa noudatettaisiin muutoin, mitä kansaneläkeindeksistä annetussa laissa säädetään.

2 §. Pykälässä säädettäisiin vuonna 2015 käytettävästä työeläkeindeksin pisteluvusta. Pykälää sovellettaisiin työeläkeindeksin määräytymisen ja antamisen osalta vuonna 2015 työntekijän eläkelain 98 §, 99 § ja 100 §:n sijaan. Työeläkeindeksin soveltamisessa noudatettaisiin muutoin, mitä työntekijän eläkelain säädetään.

3 §. Laki tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015. Vuoden 2015 osalta kansaneläkeindeksin pisteluvusta säädettäisiin tässä laissa nykyisen kansaneläkeindeksistä annetun lain sijaan. Työeläkeindeksi on puolestaan vakiintuneesti annettu työntekijän eläkelain 100 §:n mukaisesti sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella, mutta vuoden 2015 osalta työeläkeindeksi vahvistettaisiin tässä laissa.

Sikäli kuin muualla laissa tai asetuksessa on viittauksia nykyiseen kansaneläkeindeksistä annettuun lakiin tai työntekijän eläkelain 98 §, 99 § tai 100 §:ään tai sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön työeläkeindeksistä antamaan asetukseen, voimaantulosäännöksessä mainittaisiin, että kansaneläkeindeksin sekä työeläkeindeksin pisteluvun suuruuden osalta viittausten katsottaisiin vuonna 2015 koskevan tätä lakia.

Rekisteröidyn TEL-lisäeläkeindeksin osalta käytettävä pisteluku todettaisiin erikseen, koska siltä osin sääntely sisältyy työntekijän eläkelain voimaanpanolakiin.

1.2 Laki kansaneläkeindeksistä

2 §. Pykälässä säädetään kansaneläkeindeksin laskemisesta. Kansaneläkeindeksin pisteluku lasketaan jakamalla edellisen vuoden kolmannen neljänneksen kuukausien elinkustannusindeksin pistelukujen keskiarvo tässä pykälässä ilmoitetulla luvulla. Tulevien vuosien indeksikorotusta varten tulisi kansaneläkeindeksin määrittämisessä käytettävä ja laissa oleva jakaja 1,16 muuttua jakajaksi 1,168. Laskemistapaa ei ehdoteta muutoin muutettavaksi.

1.3 Laki toimeentulotuesta

9 §. Pykälässä säädetään toimeentulotuen perusosan suuruudesta. Ehdotuksen mukaan vuoden 2014 mukaista perusosan määrää korotettaisiin vuoden 2015 alusta, jotta korotus vastaisi yhdessä ehdotetun 0,4 prosentin indeksikorotuksen kanssa suuruudeltaan voimassa olevan kansaneläkeindeksistä annetun lain mukaista 1,1 prosentin indeksikorotusta. Muutoksen myötä vuotta 2015 seuraavat indeksikorotukset voitaisiin tehdä myös toimeentulotuen perusosan osalta normaalia indeksikorotusmenettelyä noudattaen.

2 Voimaantulo

Laki eläkkeiden ja eräiden muiden etuuksien vuoden 2015 indeksitarkistuksista sekä toimeentulotukilain 9 §:n muutos ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015. Kansaneläkeindeksistä annettua lakia koskeva 2 §:n muutos ehdotetaan kuitenkin

tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016.

Ehdotettu muutos on tarkoitettu koskemaan myös rekisteröityjä lisäeläkkeitä. Rekisteröityjen lisäeläkkeiden indeksitarkistuksissa noudatettaisiin tämän lain mukaista työeläkeindeksin pistelukua vuonna 2015.

3 Suhde perustuslakiin ja säättämisjärjestys

Ehdotetun muutoksen vaikutuksia on arvioitu suhteessa omaisuuden suojaan koskevaan perustuslain 15 §:ään. Ehdotettu muutos koskee eläkejärjestelmässä rahamäärien korottamiseen käytettäviä työ- ja kansaneläkeindeksejä. Ehdotetuilla muutoksilla on edellä kuvatulla tavalla vaikutuksia eläkkeiden sekä eräiden muiden etuuksien ja rahamäärien suuruuksiin, joten muutosten perustuslaillista arviointia on pidetty tarpeellisena.

Perustuslain omaisuuden suojaan koskeva pykälä on itsessään yleisluonteinen, joten arviointi perustuu valtaosin perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntöön. Ansioperusteiset työeläkkeet on perustuslakivaliokunnan soveltamiskäytännön perusteella katsottu omaisuuden suojan piiriin kuuluviksi (mm. PeVL 4/1994, 13/1995 sekä 22/1995). Lähtökohtana on ollut, että omaisuuden suojan piiriin kuuluvan eläkkeen tulee olla ansaittua. Eläke, tai sellainen osa eläkkeestä, joka perustuu muuhun kuin ansaintaperiaatteeseen, ei kuulu samalla tavalla omaisuuden suojan piiriin. Esimerkiksi kansaneläkettä ei ole pidetty ansaittuna eläkkeenä eikä se eräänmättömiltä osiltaan kuulu omaisuuden suojan piiriin (PeVL 12/1995 vp). Sosiaalisille avustuksille on annettu omaisuuden suojaan silloin, kun ne ovat langenneet maksettaviksi (PeVL 5/1950 vp).

Lähtökohtana on pidetty lisäksi sitä, että tavallisella lailla voidaan säätää eläkejärjestelmän sisällöstä myös palvelussuhteessa oleviin vaikuttavasti ja esimerkiksi uuden indeksin käyttöönotosta on voitu säätää tavallisessa laissa. Perustuslakivaliokunta on useissa kannanotoissaan hyväksynyt sen, että in-

deksimuutoksista voidaan säätää tavallisella lailla (vrt. PeVL 1/1975 II vp, 9/1991 sekä 22/1995). Perustuslainmukaisuutta harkitessaan perustuslakivaliokunta on nostanut esiin merkittävänä asiana sen, että indeksimuutos ei vaikuta jo eräänntyneisiin eläke-eriin. Lisäksi perustuslakivaliokunta on antanut aiemmissa lausunnoissaan merkitystä sille, että muutos ei ole johtanut eläkkeiden määrien alenemiseen sekä sille, että muutos on johtanut joka tapauksessa perusturvaetuuksien määrien korottamiseen. Perustuslainmukaisuutta arvioitaessa merkitystä on ollut myös sillä, että muutoksen taso on vastannut palkkakehitystä (PeVL 28/1992 vp), muutos on johtunut oleellisesti vallitsevasta taloudellisesta tilanteesta (PeVL 10/1994 vp sekä 34/1996) ja sillä, että muutos on ollut vähäinen (PeVL 13/1995 vp). Perustuslakivaliokunnan tulkintojen mukaan omaisuuden suoja saa ansaituksi katsottu konkreettinen taloudellinen etu, ei tietynä aikana voimassa oleva eläkejärjestelmä (PeVL 4/1994 sekä 13/1995 vp). Ehdotetut muutokset noudattavat perustuslakivaliokunnan aiempia kannanottoja. Ehdotetuilla muutoksilla ei olisi myöskään perustuslain 19 §:n kannalta tarkasteltuna merkittäviä vaikutuksia eläkkeiden tai muiden toimeentuloa turvaavien etuuksien tasoon. Toimeentulotuen perusosaa, jolla turvataan perustuslain 19 §:n tarkoittamaa oikeutta välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon, ehdotetaan muutoksessa korotettavaksi. Ehdotetut muutokset vastaavat sisällöltään ja laajuudeltaan eläkeindekseihin aiemmin tehtyjä muutoksia ja niitä voidaan pitää omaisuuden suojan näkökulmasta kokonaisuutena arvioiden kohtuullisina. Ehdotetuilla muutoksilla ei ole taannehtivia vaikutuksia.

Edellä esitetyn perusteella katsotaan, että esityksessä ehdotettu laki voidaan käsitellä tavallisena lakina perustuslain 72 §:n mukaisessa järjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**eläkkeiden ja eräiden muiden etuuksien vuoden 2015 indeksitarkistuksista**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Sen estämättä, mitä kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään, kansaneläkeindeksin pisteluku on 1637 vuonna 2015.

2 §

Sen estämättä, mitä työntekijän eläkelaisissa (395/2006) säädetään, mainitun lain 98 §:ssä tarkoitettu työeläkeindeksin pisteluku on 2519 vuonna 2015.

3 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Jos muualla laissa tai asetuksessa viitataan kansaneläkeindeksistä annettuun lakiin tai työntekijän eläkelain 98—100 §:ään tai viimeksi mainitun pykälän nojalla annettuihin työeläkeindeksiä koskeviin säännöksiin, kansaneläkeindeksin sekä työeläkeindeksin pisteluvun suuruuden osalta viittausten katsotaan vuonna 2015 koskevan tätä lakia.

Sen estämättä, mitä työntekijän eläkelain voimaantulolain (396/2006) 30 a §:n 1 momentissa säädetään, maksussa olevan rekisteröidyn lisäeläkkeen indeksipisteluku on 2519 vuonna 2015.

2.

Laki**toimeentulotuesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 9 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena
kuin se on laissa 1184/2011, seuraavasti:

9 §

1) yksin asuvalla henkilöllä 447,24 euroa;
-----*Perusosan suuruus*Toimeentulotuen perusosa kuukautta kohti
on:Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta
20 .

3.

Laki**kansaneläkeindeksistä annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansaneläkeindeksistä annetun lain (456/2001) 2 §:n 2 momentti seuraavasti:

2 §
Kansaneläkeindeksin laskeminen

pistelukujen keskiarvo luvulla 1,168. Sekä keskiarvo että osamäärä pyöristetään erikseen lähimpään kokonaislukuun.

Kansaneläkeindeksin pisteluku lasketaan jakamalla edellisen vuoden kolmannen neljänneksen kuukausien elinkustannusindeksin

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

Helsingissä 15 päivänä syyskuuta 2014

Pääministeri

ALEXANDER STUBB

Sosiaali- ja terveysministeri *Laura Rätty*

Liite
Rinnakkaistekstit

2.

Laki

toimeentulotuesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 9 §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena
kuin se on laissa 1184/2011, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

9 §

Perusosan suuruus

Toimeentulotuen perusosa kuukautta kohti
on:

1) yksin asuvalla henkilöllä 444,26 euroa;

Ehdotus

9 §

Perusosan suuruus

Toimeentulotuen perusosa kuukautta kohti
on:

1) yksin asuvalla henkilöllä 447,24 euroa;

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu-
ta 20 .*

3.

Laki**kansaneläkeindeksistä annetun lain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansaneläkeindeksistä annetun lain (456/2001) 2 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Kansaneläkeindeksin laskeminen

Ehdotus

2 §

Kansaneläkeindeksin laskeminen

Kansaneläkeindeksin pisteluku lasketaan jakamalla edellisen vuoden kolmannen neljänneksen kuukausien elinkustannusindeksin pistelukujen keskiarvo luvulla 1,16. Sekä keskiarvo että osamäärä pyöristetään erikseen lähimpään kokonaislukuun.

Kansaneläkeindeksin pisteluku lasketaan jakamalla edellisen vuoden kolmannen neljänneksen kuukausien elinkustannusindeksin pistelukujen keskiarvo luvulla 1,168. Sekä keskiarvo että osamäärä pyöristetään erikseen lähimpään kokonaislukuun.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*